

Temeljni pristop k lastninski reformi

Pri oblikovanju temeljnega pristopa k lastninski reformi bi bilo treba upoštevati naslednja izhodišča:

1. Olastninjenje družbene lastnine, kot so nekateri politično krstili obravnavani proces (pravno gre za pridobivanje lastninske pravice na družbenih sredstvih), nikakor *ne bi smelo biti politična evforija, ki bi bila sama sebi namen*. Cilj lastninske reforme ni zgolj določitev lastnika za vsako ceno in na kakršenkoli način, ampak je učinkovitejše gospodarjenje s sedanjimi družbenimi sredstvi oziroma z gospodarskim potencialom naroda.

2. Če je cilj lastninske reforme učinkovitejše gospodarjenje,¹ nikakor ni vseeno, kdo postane lastnik, predvsem pa ni vseeno, kdo bo poslej upravljal. To namreč po nekaterih predlogih za prenos družbenih sredstev na sklade, ki prejmejo neupravljaljsko (preferenčno) delnico, ni vselej eno in isto. Bistveno je torej doseči učinkovitega upravljalca in pri tem upoštevati vsaj dve bridki zgodovinski izkušnji socialističnih gospodarskih sistemov, namreč, da *država ne more biti uspešen gospodar na podjetniški ravni ter da delavci ne morejo biti uspešen varuh interesa kapitala*.

3. Če je problem gospodarske neučinkovitosti realnega socializma ekonomska neuspešnost države na podjetniški ravni in če je problem gospodarske neučinkovitosti samoupravnega socializma nepriznavanje interesnega konflikta med delom in kapitalom – in v tej zvezi nesposobnost delavcev, da varujejo interes kapitala, podjetja, bi morali a priori kot cilj jugoslovanske reforme *izključiti kakršno koli državno ali delavsko ekskluzivnost lastnine*. S prenosom družbene lastnine na državo (nacionalizacija) ali preoblikovanjem družbene v kolektivno lastnino bi se torej nadaljevala gospodarsko neuspešna agonija kolektivismu, kar bi bil še eden od neuspehov socialističnih reform.

4. Če je cilj lastninske reforme učinkovitejše upravljanje gospodarskih zmogljivosti naroda, je treba upoštevati zgodovinske in sodobne trende o absolutnosti lastninske pravice ter o relativizaciji zveze med lastnino in upravljanjem.²

V državah z razvitim tržnim gospodarstvom ter z gospodarsko racionalnostjo in učinkovitostjo kot temeljnim merilom razvoja *vse bolj izgubljajo pomen starodavne rimskopravne resnice o absolutnosti in vrhovnosti lastninske pravice*. Razpršenost lastnine v delniško organiziranih podjetjih kot proces, ki je razmahnil mobilnost in s tem učinkovitost kapitala, je na drugi strani sprožila *proces ločitve lastnine od upravljanja* (separation of ownership from the control). Ob razpršeni lastnini tudi do 95% delničarjev, lastnikov povsem izgublja upravljaljsko moč, saj marsikje za majorizacijo pri odločanju zadošča že 5% paket delnic. Vse bolj se krepi neuprav-

* Dr. Rado Bohinc, podpredsednik Gospodarske zbornice Slovenije

¹ Glej J. Mencinger, Kam bi del ali zadrege olastninjenja družbenega premoženja, gradivo za posvetovanje GZS, Brdo, maj 1990, str. 2; Privatizacija za povečanje učinkovitosti sama po sebi ni dovolj; je samo potreben, ne pa tudi zadosten pogoj. Da bi bila ekonomsko upravičena, jo mora spremljati povečanje konkurence. Družbena korist privatizacije brez povečanja konkurence ne bi bila posebno velika.

² A. Berden v gradivu Teze o lastnini družbenega kapitala, za posvet GZS, Brdo pri Kranju, maj, 1990, predstavlja B. Kovačevu sklicevanje na Petra Druckerja, češ, da se... lastnina, nadzor ter odgovornost za poslovanje podjetja vse bolj demokratizirajo, sam pa govori o relativizaciji absolutnosti lastninskopravnih položajev ob sočasnem preoblikovanju stvarnopravnih v upravljaljska razmerja.

ljalsko lastništvo v obliki nevolilnih delnic (non voting shares) oziroma preferenčno delničarstvo. S tem prehajajo upravljalska pooblastila iz rok delničarjev na usposobljene posameznike, managerje, ki jim je v celoti zaupano upravljanje s strani delničarjev investiranega premoženja (lastnina). Nadalje se vse bolj utrjuje *obligacijskopravno (pogodbeno) prenašanje upravljalskih pravic na krovne ravni v korporacijah oziroma koncernih*, npr. s pogodbami o prenosu uprave oziroma managementa, predvsem pa z različnimi oblikami pogodbene določitve skupnih okvirov in standardov poslovanja (*franšizing*). Zadnje je marsikje in vse bolj pomembno sredstvo integracije oziroma koncentracije upravljanja. Svojevrsna oblika podružbljanja lastnine oziroma relativiziranja upravljalskih pravic lastnikov je vgrajevanje v upravljalsko strukturo podjetij posebnih, interesno (politično, lastniško, delavsko) povsem neodvisnih, nevtralnih organov z velikimi, tradicionalno lastninskimi pooblastili. Gre za tako imenovane *nadzorne odbore (supervisory board)*, ki imajo po nekaterih pravnih redih pravico imenovati in razreševati direktorje ter tudi odločati o delitvi dobička, kar so tradicionalna lastninska pooblastila. Pa vendar to niso organi, ki bi jih imenovali lastniki, ampak zastopajo nevtralna, povsem strokovna, gospodarska merila pri odločanju. Zato so običajno tudi imenovani po sistemu kooptiranja, torej pridruževanja novih članov z odločitvijo samega organa. Vsi ti in še mnogi drugi procesi iz držav razvitega tržnega gospodarstva so lahko svarilo pred nevarnostjo fetišiziranja lastninske pravice kot cilja, ki je sam sebi namen.

5. Lastninska reforma mora upoštevati *načela pravičnosti in poštenosti, sprejete družbene morale ter obvarovati pred špekulacijami, goljufijami* in drugimi možnimi kaznivimi dejanji različnih vrst neupravičene, torej protipravne in kaznive obogatitve. Čeprav je tudi pri privatizaciji takšnega tipa dosežen cilj, torej pridobitev lastninske pravice, je tudi to pot, ki ne bi dosegla zaželenega cilja lastninske reforme, in je zato takšne odklone treba preprečevati.

V jugoslovanski stroki in politiki so se izoblikovali mnogi pristopi k lastninski reformi, od katerih bi kot temeljne lahko navedli naslednje:

1. *Preoblikovanje družbene lastnine v državno (republiško) lastnino*, in sicer naenkrat s politično odločitvijo, dekretom.³ Zagovorniki tega pristopa večinoma opravičujejo tovrstno nacionalizacijo z argumentom, da s tem država formalno pridobi pravice do kadrovskega zamenjav v gospodarstvu, usmerjanja dobička in s tem možnosti za sanacijo oziroma prestrukturiranje neučinkovitih delov gospodarstva kot tudi voditi politiko in operativno privatizacije gospodarstva, torej prodaje podjetij s strani države zainteresiranim kupcem. Podržavljanje naj bi torej usposobilo državne organe za privatizacijo, ki bi kot druga faza sledila nacionalizaciji.

Z vidika upravljanja podržavljanje seveda pomeni prenos upravljalskih pravic (samoupravljanja) za delavcev na državo kot novega lastnika. Nelastniško podjetje se sicer pretvori v lastniško, torej v podjetje z (enim) lastnikom, v državno podjetje. Država v lastniški upravljalski strukturi, koder je zastopana kot lastnik, varuje interes kapitala, podjetja, s čimer je presežena samoupravna težnja k degeneraciji podjetja.

Na narodnogospodarski ravni v tem modelu država postane s političnim dekretom naenkrat lastnik vseh gospodarskih zmogljivosti. S tako pridobljenim lastništvom država izvaja upravne funkcije ne več zgolj na narodnogospodarski, ampak

³ I. Omerza, Transformacija družbene lastnine, gradivo za posvetovanje iz op. 1), str. 2: Podržavljanje vse družbene lastnine na območju Slovenije – premičnine, nepremičnine, ostala sredstva. Tak dekret je politično dejanje, ki ga sprejme slovenski parlament oziroma se lahko o tem izjasnijo slovenski državljani na referendumu. To ne pomeni vrnitve centralnoplanske državne lastnine, ampak se v bistvu samo zamenja abstraktni titular lastnine – družba s konkretnim nosilcem lastninskih pravic – država.

tudi na podjetniški ravni, hkrati pa je kot lastnik udeležena pri dobičkih (dividendah). S tem se družbena lastnina ne razprši na veliko število individualnih lastnikov, ampak se prenese na enega samega lastnika, upravljalca, državo.

Prednost splošne nacionalizacije kot obvezne predhodne faze kasnejše privatizacije je videti v tem, da se takoj razreši vprašanje lastnika, le-ta pa kot najbolj organizirana in usposobljena družbena institucija, ki lahko učinkovito izvaja nujen proces privatizacije, v vmesnem, prehodnem razdobju pa opravlja vlogo gospodarja, upravljalca. Zagovorniki tega predloga navajajo kot odločilno prednost predvsem to, da se naenkrat prekineta brezvladje in anarhija in s tem povezano nadaljnje gospodarsko propadanje, povzročeno z nelastninsko organizacijo in upravljanjem podjetij, ter da je s prenosom lastnine na državo dano jamstvo za kasnejšo učinkovito privatizacijo.

Vendar pa je v tem modelu tudi vrsta slabosti. Osnovna je ta, da država ne more biti dober upravljalca na podjetniški ravni naenkrat vsem gospodarskim subjektom. To je zgodovina administrativnega in planskega socializma že dokazala. Druga slabost je, da se s koncentracijo vsega lastništva na državo etatizirata gospodarska aktivnost in razvoj, v čemer je spet zgodovinsko dokazana realna nevarnost birokratizacije, hkrati pa s tem zamre vsakršna individualna *gospodarska* pobuda. Nadalje pomeni poddržavljanje, čeprav le v deklarirani prvi fazi, visoko koncentracijo politične moči in oblasti trenutno vladajočih struktur, kar prav hitro lahko zmonopolizira tudi sistem političnega odločanja.

S poddržavljanjem je torej na učinkovit način hitro formalno sicer razrešen problem lastnika, odprta pa ostajata vprašanje učinkovitega upravljalca in individualizacija lastninskih upravičenj, ki je pogoj za to. Edini resni argument enkratnemu poddržavljanju bi bil v vzpostavitvi mehanizma za nadzorovano privatizacijo, vendar tudi ta ne drži. Mehanizmi nadzorovane privatizacije v odsotnosti prodajalca se lahko vzpostavijo tudi brez poprejšnje nacionalizacije družbene lastnine; to dokazuje tudi model, ki ga je vzpostavil zakon o družbenem kapitalu.

2. *Prenos vse družbene lastnine na državljane, ki s tem postanejo delničarji.*⁴ Porazdelitev delnic v vrednosti sedanjega družbenega premoženja med občane pomeni neodplačan način pridobitve lastninske pravice. Hkrati je tehnično problematično, saj terja izdajo delnic na že oblikovanem premoženju, kar je v nasprotju z osnovno idejo delničarstva, ki je pridobivanje novega kapitala. Predvsem pa je problem tega modela v določitvi optimalno pravičnega in poštenega merila za razdelitev družbene lastnine med državljane. Tega je slejkoprej treba določiti administrativno, kar je a priori vprašljivo.

Vrednost navedenega modela je sicer ta, da doseže individualizacijo lastnine in razprši družbeno lastnino na veliko število posamičnih lastnikov, delničarjev. S tem se doseže podobna lastninska struktura, kot je v državah razvitega tržnega gospodarstva. To sicer vzpostavlja temelje učinkovitemu upravljanju, vendar po načelih, ki pretežno niso lastninska. Ob upoštevanju sodobnih trendov ločevanja lastnine od upravljanja sama individualizacija oziroma razpršitev lastnine ne daje nikakršnega jamstva za učinkovito upravljanje; ta je v prav nasprotnem, namreč v ločitvi upravljanja od tako individualizirane lastnine in prenosa upravljanja na usposobljene posameznike, ki vse bolj za obvladovanje korporacij uporabljajo tudi obligacijsko-pravna sredstva (franšizing) in podobno. Zamisel, po kateri bo razpršitev lastnine

⁴ J. Mencinger v delu iz opombe pod 1) meni, da »enajsta teza o družbeni lastnini« (Buvač, Delo, 17. 3. 1990), po kateri naj bi kar celotno bogastvo Slovenije z delnicami enakomerno porazdelili med vse njene državljane, ne sodi med resnejše predloge. Vsi predlogi, ki bi problem rešili čez noč, so sploh vprašljivi.

na državljane po kakršnih koli merilih že sama po sebi zagotovila večjo učinkovitost pri gospodarjenju, je torej iluzija. Slabost tega je prav v tem, da fetišizira lastninsko preobrazbo, jo postavlja in predvsem računa s tem, da bo dosežena večja učinkovitost že z individualizacijo lastnine. Vendar v sodobnem svetu to ni tako in to je poleg vsestransko problematičnih meril za razdelitev družbene lastnine med državljane argument za zavrnitev takšnega pristopa.

3. *Enkratna pretvorba družbene lastnine v lastnino pokojninskega sklada z administrativnim prenosom* celotnega družbenega premoženja na pokojninske sklade, ki se na tej podlagi vpišejo kot preferenčni delničarji v skladih podjetij. Ta zamisel je prav tako obremenjena z določitvijo lastnika za vsako ceno, ne glede na to, ali so s tem doseženi učinki v zagotovilih za boljše gospodarjenje.

Tudi ta pristop, podobno kot nacionalizacija, doseže tako imenovanega zunanega lastnika, odpravi se nelastniško stanje oziroma inominantnost porekla sredstev v skladih podjetja, model delitve v takšnem podjetju se lahko uredi po načelih dobička, ki gre poslej v administrativno določenem odstotku zunanjemu lastniku, torej pokojninskemu skladu. Podjetja v družbeni lastnini se tako pretvorijo v lastniška podjetja, podjetja, ki so last zunanje institucije, pokojninskega sklada.

Ta model vsekakor doseže vse potrebne formalne učinke lastninske preobrazbe, ne doseže pa tistih, ki so končni cilj lastninske reforme, namreč učinkovitejše gospodarjenje. Sam prenos inominantnega kapitala na pokojninski sklad ne bo v ničemer prispeval k boljšemu upravljanju. Še posebej, ker je model zamišljen tako, da sklad dobi le preferenčno delnico, torej ni predvideno, da bi bil usposobljen upravljalec. Vprašanje upravljalca ostaja odprto in s tem tudi vprašanje zainteresiranega lastnika, ki bo terjal učinkovito gospodarjenje.

Lahko bi rekli, da je ta model celo eden od možnih dokazov za to, da formalna urejenost lastninskih razmerij še ni jamstvo za gospodarsko učinkovito podjetje. Upravljalška struktura takšnega podjetja je sicer lastniška, vendar lastnik ekonomsko ni zainteresiran oziroma upravljalško ni pooblaščen. Odprto je vprašanje, kdo v takšnem podjetju varuje interes kapitala, lastnine; če so to še naprej delavci oziroma če še naprej ti imenujejo managerje (pokojninski sklad, ki ima preferenčno delnico, jih očitno ne, verjetno jih ne tudi država), potem s takšnimi operacijami nismo mnogo dosegli.

Tudi iz teh razlogov takšnega pristopa ni mogoče podpreti, kar pa seveda ne pomeni (tako kot velja tudi za druge doslej obravnavane modele), da se pokojninski sklad tako kot država ali državljani ne morejo pojaviti kot delni kupci.

4. *Preoblikovanje družbenolastninskih skladov v podjetjih v delavsko delničarski kapital.* To bi bila pretvorba družbene lastnine v zasebno lastnino (delavsko delničarstvo), in to spet na podlagi administrativnega akta, zakona. S tem bi bila družbena lastnina podarjena delavcem, zatečenim v posameznem podjetju, po vnaprej določenih merilih, kot so praviloma število let delovne dobe, čas zaposlitve v podjetju, razmerje v osebnih dohodkih itd.

Tudi ta pristop ima nekatere pozitivne učinke, in sicer individualizacijo lastnine, odpravo inominantnosti družbene lastnine, razpršitev dosedanje lastnine brez lastnika na veliko število individualnih lastnikov, kar vse so načini za doseganje razvitim tržnim gospodarstvom sorodne lastninske strukture.

Ugovor k temu pristopu je podoben kot k tistemu, ki smo ga omenili pri razdelitvi družbene lastnine državljanom. Najprej je vprašljiv kriterijski sistem takšne razdelitve med delavce, čeprav so že izdelani neki kvalitativni modeli, ki naj bi zagotavljali zadostno stopnjo pravičnosti. Čeprav se doseže pravična razdelitev na delavce, ostaja vprašanje, kako je s tistimi, ki so prav tako soustvarjali

družbeno lastnino, vendar ne v podjetjih z gospodarsko dejavnostjo. Končno ostaja ugovor, da samo z razdelitvijo lastnine med delavce podjetja še ni dosežena upravljalška struktura, ki bi na eni strani varovala interes podjetja, lastnine, ki bi bil nasproten, različen od interesa delavcev na drugi strani. V tem modelu namreč glede upravljanja ne bi dosegli bistvenih sprememb v primerjavi s sedanjim samoupravnim sistemom, ki delavce opredeljuje kot upravljalce kapitala in kot produkcijski faktor dela.

Zgolj lastninska preobrazba iz družbenega podjetja v popolno delavsko delničarsko podjetje oziroma delavsko kolektivno lastniško podjetje namreč v ničemer ne prispeva k učinkovitejšemu upravljanju podjetja. Še vedno se istovetita oba interesa v istem upravljalcu, interes kapitala in interes dela. Zato je takšen pristop, ki računa s popolnim prenosom družbene lastnine na delavsko lastnino, torej integralno delavsko delničarstvo, enako upravljalško neučinkovito, kot to velja za integralno samoupravno podjetje. Tudi to je dokaz več, da samo lastninska preobrazba oziroma privatizacija podjetja sama po sebi ne da še nikakršnih zagotovil za uspešnejše gospodarjenje.

5. Če je torej vodilo lastninske reforme, da sedanja podjetja brez lastnikov poslej upravljajo ekonomsko motivirani upravljalci ter da lastninska preobrazba, privatizacija ni sama sebi namen, je treba podpreti model privatizacije, ki bi temeljil na naslednjih izhodiščih:

- *odplačilnost*, kar pomeni obvezno plačilo tržno opredeljene vrednosti podjetja kot pogoj za pridobitev lastništva;
- *tržno utemeljeni motivi* za pridobitev lastništva, ki spodbujajo gospodarski interes za učinkovito upravljanje pridobljene lastnine;
- *postopnost lastninske preobrazbe* z upoštevanjem načela odplačilnosti in tržnih motivov v primerjavi s pridobivanjem lastništva na podlagi političnih dekretov oz. enkratnih administrativnih ukrepov.

Navedenim izhodiščem ustreza *prodaja oziroma nakup podjetij* v družbeni lastnini kot temeljni in prevladujoči, ne pa izključni model privatizacije. Ta se lahko kombinira s sovlaganji, le delno pa (komplementarno delni prodaji oziroma sovlaganjem) z neodplačilnim prenosom znotraj sestavljene oblike. V nekaterih panogah gospodarstva je upravičena nacionalizacija oz. neodplačilni prenos na državo. Na drugi strani subjekti privatizacije prav tako ne morejo biti ekskluzivno določeni (samo država, samo delavci), ampak najširše, torej kdor koli, ki ima tržno utemeljen motiv in je tudi plačilno sposoben za nakup. Kupec je torej lahko drugo podjetje, prav tako pa delno tudi delavci, država, tuje podjetje ali fizična oseba, banka, ustanova itd. . . .

Navedena izhodišča vodijo k sklepu, da je pravilen pristop k lastninski reformi v tem, da se lastninska pravica na družbeni lastnini pridobiva prevladujoče s prodajo zainteresiranim upravljalcem v kombinaciji z različnimi drugimi oblikami (začasnega) prenosa, ki tako sestavljajo raznovrstne dopustne modele privatizacije. Dopustnost posameznih modelov bi morala določiti država, če že ne z zakonodajo (o prodaji družbenega kapitala), pa vsaj s čvrsto politiko, ki bi jo določile republiške agencije za prestrukturiranje. Tako privatizacija ne bi bila spontana oziroma stihijska, na meji ali pod mejo zakonitosti in poštenja, ampak bi jo država nadzorovala. *Politika nadzorovane privatizacije* bi torej terjala določitev dopustnih finančnih modelov pri prehajanju družbene lastnine v »roke« različnih lastnikov.

Država (republika) bi morala na drugi strani tudi določiti, *kateri deli gospodarstva so izvzeti iz pravnega prometa (ekstra comercio)*, oziroma določiti podjetja, katerih nakup ni možen zaradi njihovega pomena oziroma širšega družbenega

interesa. Za takšna podjetja bi bilo pravilnejše, da na njih pridobi lastninsko pravico država z odkupom ali z nacionalizacijo oz. neodplačilnim prenosom.

Nadalje bi moral zakon *razrešiti, kaj s preostankom družbenega kapitala* v obdobju do njegove privatizacije oziroma nacionalizacije. To vprašanje bi morali tudi razreševati v okviru modelov, ki bi jih s svojo politiko določila agencija. V teh modelih naj bi praviloma pod določenimi pogoji in v določenih rokih prenesli preostanek družbenega kapitala na agencijo, ta pa bi ga – kot preferenčno delnico države – vložila spet v podjetje. Praviloma bi podjetje imelo prednostno pravico do nakupa preostanka poslej državnega kapitala v skladih podjetja v naslednjih letih.

Zakonodaja bi morala skupaj s politiko agencije *spodbujati delavce k odločitvi o prodaji družbenega kapitala*. Spodbude so predvsem materialne, in sicer v pridobitvi določenega dela lastninske pravice ob prodaji (npr. šest osebnih dohodkov kot vrednost delnice, ki jo ob prodaji pridobi posamezen delavec) ali pa v obliki popustov pri nakupu delnic za delavce podjetja. Če kljub materialnim ugodnostim delavci ne bi sprejeli odločitve o prodaji oz. privatizaciji podjetja, bi morala zakonodaja pooblastiti agencijo, da v določenem času ali v določenih gospodarskih razmerah, v katerih se znajde podjetje (npr. insolventnost, izgube), sprejme določene ukrepe za lastninsko prestrukturiranje podjetja. Poleg tega bi morali biti v odločitve o prodaji družbenega kapitala oz. o privatizaciji družbenega podjetja vključeni tudi zunanji nevtralni eksperti, ki bi sodelovali v upravljalški strukturi podjetij z inominantnim kapitalom.

Prodajo podjetja v družbeni lastnini delavcem oziroma popuste pri nakupu delnic bivših podjetij v družbeni lastnini, bi morali limitirati na največ 30%, s čimer bi *preprečili, da se sedanja samoupravna podjetja pretvorijo v kolektivno lastniška oziroma popolna delavsko delničarska podjetja*. Delavske delnice bi praviloma oz. v najkrajšem času morale biti transferibilne, s čimer bi se postopno dosegla razpršitev interne na splošno delničarsko lastnino.

Pri oblikovanju modelov, politike privatizacije bi morali *diverzificirati merila glede na vrsto sredstev* (neposlovna in poslovna pasiva, stanovanjski sklad, objekti družbenega standarda, servisne dejavnosti itd.) *ter tudi na narodnogospodarski ravni* (storitvena dejavnost – turizem, gostinstvo, trgovina, posebej komunalne dejavnosti, posebej bančništvo, posebej zavarovalništvo, posebej ekstraktivne dejavnosti in primarna industrija itd.).

Agencija bi morala v svojo politiko oz. modele vgraditi tudi različna merila glede na to, kakšna je *vrednost podjetja glede na njegovo perspektivnost oz. pričakovani donos*, oziroma glede na to, v kakšnem gospodarskem položaju je. Tako bi se modeli morali razlikovati po tem, ali podjetje poprej ozdraviti in ga kasneje prodati po višji tržni ceni, ali pa sanacijo prepustiti kupcem in se z njim dogovoriti o usodi delavcev oziroma njihovem socialnem položaju v sanaciji podjetja.

Ključno vprašanje privatizacije je *oblikovanje plačilno sposobnega povpraševanja oziroma mehanizmov kreditiranja* oziroma drugačnega financiranja nakupa podjetij. To vprašanje je na eni strani pomembno zaradi opredelitve politike, ki bo določila norme dopustnosti pri določanju kupnine in pogojev plačevanja. Na drugi strani je opredelitev mehanizmov financiranja pomembna zaradi optimalizacije modelov privatizacije glede na razpoložljiva finančna sredstva pri kupcu.

Pri določanju cene bi morala v načelu biti odločilna vrednost podjetja, določena po metodi pričakovanega donosa, torej tržna vrednost. Zato je osnovni pogoj uspešne privatizacije usposobitev ustreznih revizijskih organizacij, to je nevtralnih ekspertnih finančnih podjetij, ki so sposobna določiti tržno ceno podjetij.

LITERATURA:

1. R. Bohinc, Podjetja in družbe, I, II, Univerza v Mariboru, Visoka šola za organizacijo dela v Kranju, skripta, Moderna organizacija, 1989.
2. B. Kovač, Uvod v podjetništvo, Univerza v Ljubljani, Studium gevrale, Ljubljana 1990.
3. Priprava privatizacij podjetja (seminarsko gradivo), ITEO Ljubljana, 11. junij 1990.
4. J. Prašnikar, V. Rešič, Preobrazba jugoslovanske organizacije združenega dela v podjetje, DO AGEA, Nova Gorica, 9. september 1989.
5. 18. kongres CIRIEC, Portorož, 12.-14. junij 1990, zbirka referatov.
6. J. I. Jerovšek, Veljko Rus, Inovativno podjetje, druga dopolnjena izdaja, ČGP Delo, Gospodarski vestnik, Ljubljana 1989.
7. P. Cooke, Effective Tax Strategies for International Corporate Acquisition, Deventer, Boston 1989.